

הצעת חוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה,

התשע"ד-2014

נייר עמדה

פיליפ מרכוס

שופט בית המשפט לענייני משפחה בירושלים (בדימוס)

להלן מספר הערות על הצעת החוק, אשר נובעות מנסיון של 15 שנה כשופט בית המשפט לענייני משפחה¹.

מטרת החוק

מטרת החוק, כפי שהיא מוגדרת בסעיף 1 להגדרת החוק ומוסברת בדברי ההסבר, מבורכת, וזמנה של החקיקה בעניין הגיע. מדובר בשימוש בכלי שכבר קיים – הבקשה ליישוב סכסוך – וכן בגוף שמטפל במשפחות – יחידת הסיוע, אשר שניהם הוכיחו את עצמם במשך השנים מאז הוקמו. בתי המשפט לענייני משפחה.

לכן הערותיי אין בהן לשלול את הצורך בחקיקה. יש בהן לשפר את ההצעה, על מנת למנוע, עד כמה שניתן, חוסר בהירות, ולהתאים את ההצעה למציאות זמננו.

החזקת ילדים

משום מה, בחרו מנסחי הצעת החוק ודברי ההסבר להשתמש במונח "אחזקת ילדים" (דברי הסבר – חלק כללי, סעיף 2; הגדרת "תובענה בעניין של סכסוך משפחתי", מס' (4)).

---

¹ בחודש שבת תשע"ג - ינואר 2013 הכנתי מאמר: עתיד בית המשפט לענייני משפחה: פראדיגמות חדשות, תיקוני חקיקה ועוד, והצגתי אותו בפני גורמים בכירים במערכת המשפט. השווייתי את שיטת השיפוט בענייני משפחה בארץ עם שיטות אחרות, והצעתי הצעות מפורטות והשינויים הנחוצים, בחקיקה ובסדרי דין, כדי להקל על משפחות, ובעיקר על הילדים, הנקלעים לסכסוך משפחתי. ניתן לעיין במאמר באתר www.philip-marcus.com או לקבלו ממני. תשומת הלב מופנית במיוחד לסעיפים 107-110, והתיקון המוצע לתקנות סדר הדין האזרחי, הצש"מ"ד-1984, בהוספת תקנה 258ה(1), שבהם הצעתי שיטה דומה מאוד לשיטת יישוב סכסוך שבהצעת חוק הנוכחית. שם התבססתי בין היתר על מסקנות שבדו"ח המשלים של הוועדה לבחינת ההיבטים המשפטיים של האחריות ההורית בגירושין, (ועדת שניט), אשר הוגשו לשר המשפטים בחודש אלול תשע"א – ספטמבר 2011.

הצעת חוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה,

התשע"ד-2014

המונח "אחזקה" פירושו בדרך כלל – הטיפול מהקבוע וההשקעות השונות הכרוכות בהחזקת נכס מסויים במצב תקין². ההפניה היא לתחזוקה.

המונח שבשימוש בנוגע לילדים, הוא "החזקה".

כך בפסיקה (בבדיקה קצרה באתר נבו לא נמצא שימוש ב"אחזקה" בהקשר לילדים).

כך גם בחקיקה: לדוגמה, בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962; סעיף 15 "להחזיק בקטין"; סעיף 24 "יחזיק בקטין"; סעיף 38 "להחזיק בקטין"; סעיף 6א לחוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973 "ילדי בני הזוג הקטינים ובן הזוג המחזיק בהם".

לעומת זאת, המונח "אחזקה" משמש בחקיקה רק לעניין הוצאה כספית: לדוגמה, סעיף 3 לחוק משפחות חד-הוריות, תשנ"ב-1992 "הורה יחיד זכאי לקדימות בקבלת ילדיו למעון יום; השר יקבע בתקנות כללים מיוחדים לענין התחשבות בהכנסת ההורה היחיד לענין דמי האחזקה במעון".

ישנה גם חברת אחזקות, אבל מונח זה מיוחד לדיני תאגידים.

משום כך, יש להשתמש במונח המוכר: החזקת ילדים³.

"ילד" או "קטין" (סעיף 2, הגדרת "ילד")

רצוי, כל עוד לא יתוקן חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962, להמשיך ולהשתמש במונח "קטין". המונח ניטראלי מבחינה מגדרית, ומדוייק מבחינה משפטית, לאומת המילה ילד; מה גם שהמתבגרת) מגיל 14 לערך יתנגד למונח "ילד", שיש בה נימה של ילדותיות.

² המילון העברי במרוכז, אברהם אבן-שושן, הוצאת קרית-ספר, תשל"ב.

³ במאמרי מחוייבויות הוריות: ניסוח הפרדיגמה החדשה ליחסי הורים-ילדים, שניתן להשיג באתר www.philip-marcus.com אני ומציע להחליף את שיח המבוסס על המונחים משמורת, ההחזקת ילדים וכיו"ב בשיח המבוסס על מחוייבויות הוריות. אולם בנייר העמדה הנוכחי, אני משתמש המונחים המקובלים כעת בישראל.

הצעת חוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה,

התשע"ד-2014

מי הצדדים? (סעיף 2, הגדרת "תובענה בעניין של סכסוך משפחתי"; הגדרה מס' (1)).

מתוך ההצעה נראה שלא הביאו המנסחים בחשבון הילדים הגדלים במשפחות בהן ההורים אינם נשואים. מדובר בעשרות אלפי זוגות, אם לא יותר, אשר החליטו לא הנשא או שהנישואין ביניהם אינם מוכרים או אסורים – ובכלל זה זוגות חד-מיניים. הפירוד של זוגות אלה מביא לידי סכסוכים כספיים ורכושיים, ותביעות בעניין ילדים, כמו הפירוד של זוגות נשואים.

כאשר המבוגרים שגידלו ביחד ילד נפרדים, אין זה משנה לילד אם ההורים היו נשואים, או אם רק אחד מהם הוא הורה ביולוגי. ויתכן שלאף אחד מהם אין לו עימו קשר ביולוגי – כגון ילד מאומץ, או ילד שנולד בחו"ל מפונדקאית מזרע וביצית מותרמים.

לכן רצוי להוסיף בתחילת ההגדרה של "תובענה בעניין של סכסוך משפחתי", התייחסות לפירוד בין הורים מסוגים אלה.

יתכן להוסיף בסוף הגדרה מס' 1 "ופירוד זוגות ידועים בציבור כבני זוג".

אלימות במשפחה (סעיף 2 הגדרת "תובענה בעניין של סכסוך משפחתי", הגדרה מס' (1); סעיף 3(ו)).

על פני הדברים, רק בקושי ניתן לפרש בקשה לצו הגנה ככלולה בהגדרת "ענייני נישואין וגירושין". לכן מוצע לתקן סעיף 3(ו) בהוספה שהגשת בקשה לצו הגנה על פי חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991 תהיה מותרת, על אף קיום הליך הבקשה ליישוב סכסוך, בדומה לבקשה לצו עיקול או לעיכוב יציאה מן הארץ, כי גם כאן מדובר בסעד זמני, לשמירת המצב הקיים, או לפחות מניעת התדרדרות המצב.

גם צריך לשמור את האפשרות להגיש בקשה לצו הגנה עוד לפני הגשת הבקשה ליישוב סכסוך, כלומר, שיש להוציא בקשות לצווי הגנה מהיקף החיוב לפתוח כל הליך משפטי בבקשה ליישוב סכסוך.

בקשות בו זמניות, מרוץ הסמכויות (סעיף 3 (א), (ג), סעיף 4)

נראה שבמידה מסויימת, מרוץ הסמכויות ימשיך ויתקיים על אף החוק החדש. על פי סעיף 3(א), הפונה הראשון קובע אם הבקשה ליישוב סכסוך תוגש לבית המשפט או לבית הדין הדתי, ועל פי סעיף 4 הוא זה אשר קובע באיזו ערכאה תידון התובענה שתוגש אם לא יושג הסדר כולל. יתכן שבו זוג, אשר אינו רואה טעם לגישור או אפשרות להסדר, יהיה בהול "לתפוס

הצעת חוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה,

התשע"ד-2014

סמכות" בערכאה הנראית לו טובה יותר, והוא יגיש את הבקשה ליישוב סכסוך, ללא תום לב וכמצוות אנשים מלומדה, לאותה ערכאה.

לא נראה שיש דרך לפתור בעיה זו.

אך אם תוגשנה בקשות בו זמנית לשתי ערכאות, כיצד ייקבע איזו יחידת סיוע ידון בעניין?

עד כה הוכרעה שאלה זו בעניין תובענות, על פי סעיף 40 (2) לחוק בית המשפט [נוסח משולב] התשמ"ד-1984 (בענייני משפחה, במקום בית המשפט המחוזי מדובר בבית המשפט לענייני משפחה), לפיו "...בענין הנתון לסמכותו המקבילה של בית דין אחר, יהיה בית המשפט המחוזי מוסמך לדון כל עוד אין אותו בית דין דן בו".

נשאלת השאלה האם בית הדין הדתי, אשר מוגשת לו בבקשה ליישוב סכסוך, ייחשב כ"דן בו" בעניין, על מנת להפקיע את האפשרות שתוגש בקשה לבית המשפט לענייני משפחה. הרי בית הדין, כגוף שיפוטי, אינו דן בהליך שמובא לשיפוטו – הטיפול נעשה ביחידת הסיוע.

לכן יש לשקול תוספת בסעיף 3(ד), לפיו לא תוגש בקשה ליישוב סכסוך לערכאה אחרת, כל עוד הערכאה שאליה הוגשה בקשה כזו לא סיים את מלאכתו: אחרי המילים "לא יוכלו הצדדים" יוסיפו "או מי מהם להגיש בקשה ליישוב סכסוך או...".

פגישת המהו"ת (סעיפים 3(ג), 5(א)(2))

בדברי ההסבר, בכותרת "מתן מידע", יש התייחסות להשפעת "גירושין וסכסוך משפחתי" על הצדדים ועל ילדיהם.

כפי שנאמר לעיל, ההתייחסות צריכה להיות לפירוד ולא רק לגירושין, כי הפירוד הוא הארוע המבטא את ערעור היציבות של התא המשפחתי, אשר גורם לסבל, לחוסר וודאות, ולטרדה וכו'. בהצעת החוק מדובר בפירוק התא המשפחתי, ועיצובו מחדש לאחר הפירוד, כאשר הגירושין הם רק הלבוש החוקי של סיום היחסים המשפטיים בין בעל ואשה נשואים על פי דין, ואינם משפיעים על המחוייבויות ההוריות. המונח גירושין צר מדי כדי לכלול את סוגי המשפחה והדרכים לפירוד ופירוק ותוצאותיהם.

יש לפרט את הדברים בתקנות או הוראות.

הגשת תובענה (סעיף 4)

הצעת חוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה,

התשע"ד-2014

כדי למנוע תקלות, יש לחייב בעל דין שמגיש תובענה לציין בכתב תביעתו את העובדה שהתקיים הליך של יישוב סכסוך, באיזו ערכאה הוא התקיים, ומתי הסתיים.

תקנות (סעיף 5)

כנראה בהיסח הדעת מופיעה בסעיף 5(א) המילה "הוראות" במקום "תקנות".

נראה גם שיש להתייחס בפירוש לתיקונים והוספות לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, ולתקנות הדיון המקבילות החלות על בתי דין דתיים.

סיכום

אשמח לעמוד לרשות הגורמים המעורבים בחקיקה, למתן הסברים והבהרות כפי שיידרשו.

אלול תשע"ד – אוגוסט 2014

פיליפ מרכוס, שופט (בדימוס)
משפטאי, מרצה, יועץ בדיני משפחה וילדים

דוא"ל: philipmarcusjurist@gmail.com

אתר: www.philip-marcus.com